

Flora en fauna op de voormalige vuilstort op landgoed Ullerberg

Stand van zaken 2011

Titel: Flora en fauna op de voormalige vuilstort op landgoed Ullerberg. Stand van zaken 2011

Opdrachtgever: Landgoed Ullerberg

Datum: augustus 2011

Flora en fauna op de voormalige vuilstort op landgoed Ullerberg

Stand van zaken 2011

Buiting Advies
Wilhelminaweg 64
6951 BP Dieren

0313 - 619042
www.buiting.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Ligging van het plangebied en geplande ontwikkeling	6
3	Flora- en faunawet	9
4	Onderzoeksmethodiek	10
5	Onderzoeksresultaten	11
5.1	Vegetatie en flora	11
5.2	Vogelsoorten	14
5.3	Zoogdieren.....	15
5.4	Amfibieën en reptielen.....	16
5.5	Overige diersoorten	17
5.6	Samenvatting resultaten	17
6	Discussie, aanbevelingen en conclusie.....	19
6.1	Ff-wet tabel 1 soorten, tabel 2 soorten en vogels	19
6.2	Ff-wet tabel 3 soorten	19
6.3	Samenvatting aanbevelingen en conclusies.....	23
	Geraadpleegde bronnen	25

1 Inleiding

Landgoed Ullerberg, gelegen in de provincie Gelderland, is wegens omstandigheden op zoek naar een nieuwe economische drager. Na het afwegen van verschillende alternatieven is het landgoed tot de conclusie gekomen dat een commerciële 9 holes golfbaan aangelegd op de voormalige vuilstort de meest voor de hand liggende nieuwe economische drager is. De realisatie van de golfbaan staat beschreven in het Ruimtelijk Plan Ullerberg (Prins 2010), dat werd opgesteld voor het landgoed. Om in te schatten of als gevolg van de geplande aanleg van de golfbaan op de vuilstort nadelige effecten kunnen optreden op soorten die wettelijke bescherming genieten vanuit de Flora- en faunawet is dit natuuronderzoek uitgevoerd.

In **hoofdstuk 2** wordt de ligging van het onderzoeksgebied en de geplande maatregelen kort toegelicht. In **hoofdstuk 3** beschrijven we de achterliggende natuurwetgeving en in **hoofdstuk 4** wordt de onderzoeksmethodiek kort toegelicht. **Hoofdstuk 5** bevat de onderzoeksresultaten. In **hoofdstuk 6** bespreken we of effecten van de aanleg te verwachten zijn op soorten die door de Flora- en faunawet worden beschermd en volgt de conclusie.

2 Ligging van het plangebied en geplande ontwikkeling

De planlocatie is de voormalige vuilstort op landgoed Ullerberg (figuur 1). Dit landgoed ligt enkele kilometers ten oosten van Ermelo in de gelijknamige gemeente. De voormalige vuilstortlocatie op het landgoed is gelegen in het noordwesten van het landgoed.

Afbeelding 1. Landgoed Ullerberg in het rood en de voormalige vuilstort in het blauw.

Geplande ontwikkelingen

Zoals in de inleiding aangegeven vormt de aanleiding voor dit onderzoek de realisatie van een golfbaan op de voormalige vuilstort op het landgoed. Op de plek van de voormalige vuilstort wordt een 9-holes golfbaan aangelegd. Op deze locatie is in het verleden de Ullerberg afgegraven voor de winning van zand. Later is deze locatie als vuilstort gebruikt. De vuilstort is sinds 2007 niet meer in gebruik, is afgedicht en is begroeid met een graslandvegetatie en plaatselijk met een jonge dennenaanplant. Het westelijk deel van de voormalige afgraving is nooit als stort gebruikt. Hierdoor bevindt zich ter plaatse een laagte waar zich een pioniervegetatie heeft ontwikkeld.

De holes van de 9 holes golfbaan zullen van dubbele afslagplaatsen (tees) worden voorzien, waardoor de baan ook als een 18 holes baan te spelen is, wat de baan extra aantrekkelijk maakt voor bezoekers. Op ongeveer 10 hectare van de voormalige stort, die ongeveer 33 hectare groot is, zullen de spelelementen worden aangelegd, de greens, tee's, fairways en driving range. Hieromheen wordt op de voormalige stort een heidelandschap ontwikkeld bestaand uit droge heide, met hier en daar vliegdennen, verspreid struweel en plekken met open zand. Een kunstmatig ven is inmiddels gerealiseerd en zal in de nieuwe natuur worden geïntegreerd.

Bij de realisatie van de golfbaan wordt rekening gehouden met de nazorg van de stortplaats. Zo zijn er bovenop de stort leidingen aanwezig die worden gebruikt voor de productie van elektriciteit uit stortgas. Bij de herinrichting zullen deze leidingen vrij van obstakels blijven. Verder zal bij de realisatie van de golfbaan het al bestaande landschap worden ontzien. De huidige bosrand met ouder grove dennenbos blijft behouden en er wordt gebruik gemaakt van het al aanwezige reliëf.

Het beheer van de golfbaan wordt GEO-gecertificeerd (Golf Environment Organization). Wat betekent dat het beheer aan de hoogste wereldwijde norm voor duurzaam golfbaanbeheer zal voldoen. De fairways zullen in de toekomst niet worden beregend. Wel is het sproeien van de greens en tee's noodzakelijk. Dit zal vooral gebeuren met regenwater dat op de locatie zelf wordt opgevangen, zodat grondwateronttrekking voor beregeningsdoeleinden slechts zeer beperkt noodzakelijk is. Bovenop de vuilstort is als afdichting een waterdicht folie aangebracht. Het regenwater dat hierop valt wordt via een stelsel van pijpen deels afgevoerd naar een nieuw aangelegd ven in het westen van de voormalige stort. Verwacht wordt dat dit ven zorgt voor uitbreiding van aanwezige plant- en diersoorten op Ullerberg, onder andere door het aantrekken van diverse libellensoorten. Ook voor vleermuizen zijn dergelijke drinkplekken gunstig. Het opvangen regenwater zal in de toekomst ook voor de beregening van de greens en tee's worden gebruikt.

De ontsluiting van de golfbaan zal verlopen via de al bestaande wegen, in het noordelijk deel van de planlocatie. Hier ligt de Jonkheer Dr. C. J. Sandbergweg via welke het voormalige stortterrein wordt ontsloten. Deze toegang is breed, overzichtelijk en behoeft verder geen aanpassing. Langs en op de bestaande verharding van de voormalige vuilstort worden ook de parkeervoorzieningen voor de bezoekers gerealiseerd, met een totale capaciteit van circa 70 plaatsen. Daarbij wordt rekening gehouden met de bestaande hoogteverschillen van het terrein om zo min mogelijk grond te verzetten.

In het noordoostelijk deel van de voormalige vuilstort, aan de rand ervan, worden tevens het nieuwe clubhuis en een bijgebouw voor de opslag van materiaal gebouwd. Beide gebouwen zijn gelegen nabij de bestaande ontsluitingsweg. Het clubhuis wordt zo ontworpen dat verantwoord met elektriciteit, warmtevraag en water wordt omgegaan. Daarbij zal voor de verwarming van het clubhuis en voor de energievoorziening ervan, gebruik worden gemaakt

van het stortgas afkomstig van de voormalige vuilstort. Hiervoor is reeds overleg gaande met Prodeon, de exploitant van de vuilstortgasinstallatie, en de energievoorziening van het clubhuis op deze wijze blijkt goed mogelijk. Er is voldoende gas aanwezig om de gebouwen van de golfbaan de komende 15-20 jaar van energie (warmte en elektra) te voorzien. Bij de verlichting van het gebouw wordt verder rekening gehouden met strooilicht en vleermuizen, zodat overlast door verlichting beperkt blijft. Zo mogelijk worden bij de gebouwen verblijfplaatsen voor vleermuizen aangebracht, bijvoorbeeld in de vorm van vleermuiskasten. Er wordt extra aandacht besteed aan de beeldkwaliteit van de gebouwen om recht te doen aan het historische karakter van het terrein en de aanwezige (en toekomstige) natuurwaarden. Op dit moment bevinden de plannen voor het clubhuis en de schuur nog in een ontwerp-fase.

3 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt de inheemse Nederlandse inheemse flora- en fauna. Naast een algehele zorgplicht die de wet kent voor alle in het wild voorkomende soorten is een beperkt aantal plantensoorten en diersoorten extra beschermd. Voor deze soorten zijn de onderstaande, in dit kader relevante, verbodsbepalingen ingesteld:

- Artikel 8
Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9
Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10
Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11
Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12
Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

De extra beschermde soorten zijn binnen de Flora- en faunawet opgedeeld in drie zwaartecategorieën te weten: algemene soorten (tabel 1), overige soorten (tabel 2, de middelzware beschermingscategorie) en soorten van bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB (tabel3).

De algemene, Tabel 1, soorten zijn het minst beschermd. Voor ingrepen in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor Tabel 1 soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Het betreft soorten als grasklokje, brede wespenorchis, bosmuis, mol, konijn of gewone pad. Als deze soorten aanwezig zijn kan een project in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling dus gewoon doorgang vinden. Wel dient men bij de werkzaamheden de algemene zorgplicht in acht te nemen, waarbij men maatregelen treft om nadelige gevolgen voor aanwezige flora en fauna te zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Voor Tabel 2 soorten hoeft voor ingrepen in het kader van ruimtelijke ingrepen ook geen ontheffing te worden aangevraagd mits volgens een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Op Tabel 2 staan een aantal soorten die niet algemeen zijn maar die ook niet zo strikt beschermd zijn als de Tabel 3 soorten. Het betreft soorten als eekhoorn, edelhert, alpenwatersalamander, maar ook een groot aantal plantsoorten.

Tabel 3 soorten zijn het zwaarst beschermd. Voor een aantal soorten kan een ontheffing worden aangevraagd voor werkzaamheden in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling, voor een aantal andere soorten, die op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, is zo'n ontheffing niet mogelijk. Naast de soorten die in een tabel zijn geplaatst, zijn ook vogels beschermd. Alle broedende vogels en hun nesten zijn tijdens hun broedseizoen beschermd. Verder is de vaste verblijfplaats van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Het betreft dan soorten die zelf bijvoorbeeld moeilijk een nest kunnen maken of soorten die hun nest jaarrond als verblijfplaats gebruiken.

4 Onderzoeksmethodiek

Al eerder, in 2007, is op de vuilstort op landgoed Ullerberg een natuurtoets uitgevoerd. Deze natuurtoets werd uitgevoerd in de tijd dat de vuilstort deels nog in werking was en de informatie uit de toets is deels gedateerd. De informatie uit die natuurtoets is bij dit onderzoek als achtergrondinformatie gebruikt. Daarnaast heeft in juli 2011 veldwerk plaatsgevonden. De vuilstort is daarbij tweemaal bezocht, op 7-juli 2011, op een mooie zonnige, wat winderige dag en 28-juli 2011 op een halfbewolkte dag met weinig wind en een maximum temperatuur van 24 graden.

Bij de bezoeken is met name aandacht besteed aan de aanwezigheid van soorten die zijn opgenomen op tabellen 2 en 3 van Flora- en Faunawet (voor soorten uit tabel 1 geldt bij ruimtelijke inrichting en ontwikkeling een vrijstelling). Het gebied is lopend doorzocht, waarbij waarnemingen met behulp van GPS zijn vastgelegd.

5 Onderzoekresultaten

Hieronder volgt een beschrijving van de flora en fauna op de voormalige stort. Deze beschrijving is voornamelijk gebaseerd op beide veldbezoeken in juli 2011. In paragraaf 5.6 staat in een tabel en op een kaart een samenvatting van de onder de Flora- en faunawet beschermde natuurwaarden die aanwezig zijn op de voormalige stort.

5.1 Vegetatie en flora

Rond de voormalige vuilstort groeit bos van grove den met hier en daar een zomereik of ruwe berk. Door het raster om de vuilstort is de wilddruk hier lager dan op de rest van het landgoed Ullerberg en hebben soorten in de kruidlaag en struiklaag hier wat minder last van de graasdruk. In de struiklaag komt hier veel lijsterbes en vuilboom voor en in de kruidlaag komen algemene soorten voor als struikheide, bosbes, rankende helmbloem en kraaiheide. De westelijke rand van de stort bestaat uit bos van Amerikaanse eik afgewisseld met grove den. Plaatselijk komen in deze opstanden ook ruwe berk, jonge lijsterbes en gewone vlier voor. Op een enkele plek in het noordelijk deel staan aan de stortrand enkele wilgen. In de bosrand bij de toegangsweg tot de stort, in het noord-oosten van het gebied groeit veel bosaardbei. Hier werden ook tientallen exemplaren van de beschermde soort brede wespenorchis (ff-wet-tabel 1) aangetroffen. Daarnaast is er een plekje met enkele exemplaren van prachtklokje (ff-wet tabel 2) en akkerklokje (ff-wet tabel 1) aangetroffen. Prachtklokje behoort tot de meest bedreigde planten van Nederland en komt vermoedelijk alleen nog in het wild voor in Zuid-Limburg. Daarnaast was het bekend van de zuidelijke Veluwezoom, omgeving Nijmegen en een plek in Twente. Groeiplaatsen op de Veluwe zijn verdwenen, maar wel worden er hier en daar verwilderde exemplaren aangetroffen (Weeda et al., 2003). Ook op deze locatie betreft het vrijwel zeker een verwilderd exemplaar. De soort groeit namelijk samen met akkerklokje, (ff-wet tabel 1), die ook veelvuldig uit tuinafval verwildert. Verder is de soort uit deze omgeving niet bekend van vroeger en betreft het hier geen kenmerkend habitat. Bovendien is de kans groot dat zaden zijn meekomen met aanvoer van stortvuil en grond door vrachtwagens.

Op de voormalige vuilstort zelf staan enkele recent aangeplante dennenbosjes. In deze bosjes is nauwelijks ondergroei aanwezig (afbeelding 2). Op een aantal plekken, met name in de randen van de bosjes is sprake van verspreide matjes van struikhei. De zuidrand en ooststrand onder aan de stort hebben zich spontaan randen met dennenbos ontwikkeld. In de ondergroei bevindt zich een hoge bedekking van heide, met name bestaand uit struikhei. Feitelijk gaat het dus om verboste heide (afbeelding 3).

Afbeelding 2. In de randen van de voormalige vuilstort komen stukjes structuurrijke heide voor die worden overgroeid door den.

Afbeelding 3. Bovenop de voormalige stort zijn enkele recent aangeplante dennenbosjes aanwezig waar meestal maar weinig andere plantsoorten onder groeien.

De vegetatie bovenop de stort varieert. De gehele verdere stort is na afdekking met een bovenlaag ingezaaid met kweek om er voor te zorgen dat de bovenlaag vastgelegd werd, zodat geen erosie kan optreden. Het westen van de stort is in 2010 ingezaaid. De “vegetatie” bestaat hier nog uit een vrij open kweek vegetatie met plaatselijk wat andere soorten er tussen. In het oostelijk deel van de stort is al enkele jaren eerder ingezaaid met kweek. Hier heeft de vegetatie enkele jaren langer de tijd gehad om zich te ontwikkelen. Kweek is zeer sterk terug gedrongen en er hebben zich talloze andere planten gevestigd (afbeelding 4). Grotendeels kan gesproken worden van soortenrijk schraal grasland waarin op veel plekken de struikhei zich steeds sterker ontwikkelt (afbeelding 5), maar waar ook soorten van rijkere

bodem nog veel aanwezig zijn. Het aantal plantensoorten in deze graslanden is zeer groot. Enkele voorbeelden van soorten zijn gewoon struisgras, kleine leeuwentand, klein vogelpootje, duizendblad, reukeloze kamille, hazenpootje, witte klaver, struikhei, schapenzuring, brunel, smalle weegbree, liggende klaver, hopklaver, gewone rolklaver, vogelwikke, sint janskruid, jakobskruid, stekelbrem, veldlathyrus, gewone hoornbloem, gewoon biggekruid, duinriet etc. Binnen deze graslanden bevinden zich verspreid nog allerlei soorten van wat minder stabiele milieus of ruigten. Soms in haarden, maar ook als solitaire planten. Kenmerkende soorten zijn boerenwormkruid, witte honingklaver, zandteunisbloem, akkerdistel, Canadese fijnstraal en ook minder algemene soorten zoals keizerskaars en vijfdelig kaasjeskruid. Op een aantal plaatsen in het oosten van het gebied is de vegetatie soortenarmer en domineert veelal gewoon struisgras.

Op zandpaden en op andere zandige/stenige plaatsen op de eigenlijke stort en in de laagten er om heen is sprake van waardevolle pioniervegetaties met soorten als dwergviltkruid (rode lijst GE), grondster (rode lijst GE), bleekgele droogbloem, eenjarige hardbloem en zandmuur. Aan de noordkant van het terrein onderaan de stort heeft zich bij de overstort van de ringleiding een vochtige ruigte/pioniervegetatie ontwikkeld met onder andere moerasandoorn, waterpeper veenwortel, zwart tandzaad, beklierde duizendknoop en geknikte vossenstaart. Ook in het westen ligt in het dal een kleine vochtige ruigte met vergelijkbare soorten. In het dal in het westen van het gebied is een kunstmatig ven gegraven. Hier heeft zich nog geen watervegetatie ontwikkeld. Om in de toekomst op de vuilstort een heidevegetatie te ontwikkelen is men een jaar geleden begonnen met het uitstrooien van heideplagsel op één proefplek. Gezien de ontwikkeling van het grasland met veel jonge heide overal in het terrein is dit niet meer noodzakelijk.

Afbeelding 4. De graslandvegetatie bovenop de stort is plaatselijk zeer soortenrijk

Grotere oppervlakten van de habitattypen waarvoor het Natura 2000 gebied Veluwe is aangewezen zijn op de stort niet aanwezig. Er zijn enkele kleine plekken waar struikhei domineert, zoals langs de zuid- en oostrand van de voormalige stort, die tot het type droge heide gerekend zouden kunnen worden.

De huidige vegetatie ontwikkelt zich botanisch zeer fraai. Wanneer in de toekomst verder niet wordt ingegrepen dan is de verwachting dat er zich op het nu nog open gedeelte van de

vuilstortlocatie op termijn een bos ontwikkelt dat gedomineerd zal worden door grove den. Grove den komt overal in de bosrand van de stort voor, verjongt zich gemakkelijk op een open, zandige bodem en heeft weinig last van vraat door reeën of ander wild. Door de bosvorming zal het open soortenrijke grasland verdwijnen. Deze bosontwikkeling is in de randzones al aan de gang, waar fraaie structuurrijke stukjes heide door opslag van grove den worden overgroeid (afbeelding 2).

Afbeelding 5. Tussen de graslandvegetatie bovenop de voormalige vuilstort ontwikkelt zich heide

5.2 Vogelsoorten

Het open grazige terrein van de vuilstort is geschikt broedbiotoop voor vogelsoorten van een open landschap. Bij de veldbezoeken werden dit jaar in juli nog zingende veldleeuweriken (rode lijst GE) en geelgorzen gehoord. Het is waarschijnlijk dat deze soorten hier ook broeden. Verder werden op het open terrein foeragerende kneuen (rode lijst GE) waargenomen en ook deze soort zal hier waarschijnlijk gebroed hebben. Bij de natuurtoets in 2007 werden van deze soort enkele broedparen vastgesteld. De overgang van open terrein naar bos is geschikt voor soorten als boomleeuwerik en boompieper, zoals ook uit de natuurtoets van 2007 blijkt. Deze

soorten werden nu niet waargenomen maar zouden hier wel kunnen broeden. De bosrand rond de stort zelf vormt geschikt leefgebied voor bosvogels als vink, bonte specht, boomkruiper, etc. Bij het bezoek in juli werden dit jaar nog zingende zwartkoppen en vinken gehoord.

Jaarrond beschermde vogelnesten zijn waarschijnlijk niet aanwezig op het open gedeelte van de voormalige vuilstort. Zo zijn er daar geen grote bomen aanwezig en is er geen geschikte bebouwing aanwezig. Het bos dat langs de rand van de stort groeit is wel geschikt als broedlocatie voor soorten die een jaarrond beschermd nest hebben. Zo zouden hier soorten als buizerd, havik of sperwer een nest kunnen hebben, al werden die dit jaar niet gevonden. Bij de natuurtoets in 2007 werd een nest van buizerd aangetroffen net buiten het wildraster ten zuiden van de voormalige stort. Jaarrond beschermde nesten van andere soorten werden destijds niet aangetroffen.

5.3 Zoogdieren

Op de vuilstortlocatie komen verschillende zoogdiersoorten voor. Bij de veldbezoeken werden sporen van ree en wild zwijn gevonden en werd een haas gezien. In 2007 kwamen deze soorten ook op de locatie voor en daarnaast werden toen sporen van vos waargenomen. Haas, ree en vos staan op tabel 1 van de Flora- en Faunawet en wild zwijn is een ff-wet tabel 2 soort. Behalve deze soorten komt ook de das (ff-wet tabel 3) op de stort voor. Deze soort heeft een burcht in de bossen net ten zuiden van de vuilstort, buiten het wildraster en is een enkele keer door de beheerder van landgoed Ullerberg op de vuilstort waargenomen. Tussen de burcht en de stort is een hertenraster en een zwijnenraster aangelegd (laag van schrikdraad). Op een plek vlakbij de dassenburcht is een wissel aangetroffen die onder de rasters doorloopt. Er zijn geen haren aangetroffen, maar het is zeer waarschijnlijk dat de aangetroffen dassen hierlangs de stort zijn opgelopen. Vermoedelijk fourageren de dassen voornamelijk op een wildweide enkele honderden meters naar het westen en op een pijpenstrootjesgraslandje enkele tientallen meters ten oosten van de burcht. Wissels lopen namelijk vanuit de burcht die richting uit. Op een zandpad buiten de voormalige stort, tussen de burcht en deze wildweide, zijn dit jaar verse pootafdrukken aangetroffen bij het bezoek eind juli.

Afbeelding 6. Een vrouwtje zandhagedis in de noordrand van de voormalige stort.

Het is goed mogelijk dat ook andere beschermde zoogdiersoorten van tabel 2 of 3 van de Flora- en Faunawet de stort bezoeken. Zo komt de eekhoorn (ff-wet tabel 2) algemeen voor in de bossen van landgoed Ullerberg en het lijkt daardoor ook goed mogelijk dat de eekhoorn voorkomt in de bomen aan de randen van de vuilstort. Ook de boommarter (ff-wet tabel 3) is

op het landgoed aangetroffen (Prins, 2010) en ook voor deze soort vormen de bomen van de randzone mogelijk geschikt leefgebied. Edelherten, die algemeen voorkomen op landgoed Ullerberg lijken de stort nog niet te bezoeken. Van deze soort zijn bij de inventarisaties geen sporen aangetroffen en de soort is ook nooit op de voormalige stort waargenomen door de beheerder van landgoed Ullerberg, die het gebied regelmatig bezoekt. Voor deze soort lijkt het aanwezig wildraaster dus nog wel een barrière te vormen. Ten slotte is het goed mogelijk dat vleermuissoorten de stort bezoeken. Het gebied lijkt goed geschikt als foerageergebied voor diverse soorten. Er komen veel insecten voor, open water is aanwezig in de vorm van een ven, het gebied boven de voormalige stort is geschikt voor soorten van open ruimte en de randen ervan zijn geschikt voor soorten die langs bosranden of tussen bomen hun voedsel zoeken. Verder lijken de bomen in de randzone dik genoeg om holtes te hebben en deze holtes zouden gebruikt kunnen worden door soorten die in bomen verblijven.

5.4 Amfibieën en reptielen

Bij de natuurtoets in 2007 werden middelste groene kikker (ff-wet tabel 1), hazelworm (afbeelding 7) en zandhagedis aangetroffen (beide ff-wet tabel 3). Bij latere inventarisaties werden bij het open water enkele plonzen van vermoedelijk de groene kikker gehoord en deze soort is dan ook zeer waarschijnlijk nog steeds op de locatie aanwezig. Tijdens de inventarisaties in 2011 zijn op een drietal plaatsen hagedissen aangetroffen. In twee gevallen kroop het dier zo snel weg dat de hagedis niet op soort kon worden gebracht. De derde waarneming betrof een wijfje zandhagedis (afbeelding 6). De hazelworm is tijdens de inventarisaties van 2011 niet waargenomen. Wel is de soort in 2007 één keer aangetroffen. Bij alle latere bezoeken is de soort nooit aangetroffen.

Het gebied lijkt verder geschikt voor de levendbarende hagedis (ff-wet tabel 2) die ook in dit deel van het land voorkomt. Het voorkomen van andere zwaarder beschermde amfibieën of reptielen op de voormalige stort lijkt onwaarschijnlijk. Zo komen adder en gladde slang wel voor op de Veluwe (Creemers en van Delft, 2009) en worden ze ook waargenomen op de naburige Ermelosche Heide (mondelinge mededeling dhr. Braamskamp gemeente Ermelo) maar beide soorten zijn nooit waargenomen op landgoed Ullerberg door de beheerder van het landgoed. Dit is iemand die veel tijd buiten aanwezig is en die hazelwormen en hagedissen wel regelmatig waarneemt op het landgoed. Daarbij is de locatie als habitat wat minder geschikt voor beide slangensoorten. De adder houdt zich het liefst op rond wat vochtiger habitats, iets wat op de stort weinig aanwezig is. De gladde slang heeft een voorkeur voor drogere habitats maar komt vooral voor waar de vegetatie structuurrijk is. Een groot deel van de vegetatie op de stort is weinig structuurrijk. Het is ook niet te verwachten dat zwaarder beschermde amfibiesoorten voorkomen op de locatie. Het ven is pas zeer recent aangelegd en niet heel groot, waardoor deze niet geschikt is voor de kamsalamander. Op en rond de voormalige vuilstort zijn wel typische pioniersomstandigheden aanwezig waar de rugstreeppad zich thuis zou kunnen voelen maar de soort is bij veldbezoeken nooit waargenomen. Ook bij het de veldbezoeken in juli 2011 werden geen rugstreeppadden of juvenielen daarvan waargenomen rond het recent aangelegde ven noch op andere potentieel geschikte plaatsen. Wel werden tijdens die inventarisatie volwassen en jonge exemplaren van de gewone pad aangetroffen in de natte zone aan de noordkant van de vuilstort.

Afbeelding 7. Bij de inventarisatie in 2007 werd een hazelworm gezien.

5.5 Overige diersoorten

Bij de natuurtoets van 2007 werd het heideblauwtje (ff-wet tabel 3) waargenomen in het uiterste oosten van de voormalige stort. De soort komt voor in gebieden waar dopheide, struikheide en open grond aanwezig zijn. Dit is op de voormalige stort nog steeds het geval en de soort zou hier aanwezig kunnen zijn. Wel is het gebied steeds ongeschikter geworden doordat de randzones waar de heide zich voornamelijk bevindt inmiddels verbost zijn. In juli 2011 is in het gebied en op de oude locatie nog expliciet gezocht naar deze soort, maar geen enkel exemplaar aangetroffen. Het lijkt daarmee onwaarschijnlijk dat op deze locatie op dit moment een populatie heideblauwtjes aanwezig is. Op de heide van het overige deel van landgoed Ullerberg, komt heideblauwtje wel vrij algemeen voor. Andere beschermde vlindersoorten komen op de stort waarschijnlijk niet voor omdat het juiste habitat ontbreekt of omdat populaties niet in de buurt aanwezig zijn. Wel is het mogelijk dat zwervende soorten als rouwmantel of keizersmantel het gebied sporadisch bezoeken maar het betreft dan geen populaties. Bij de inventarisaties in juli werden wel vele andere soorten aangetroffen, zoals boomblauwtje, icarusblauwtje, bruine vuurvinder en talloze hooibeestjes.

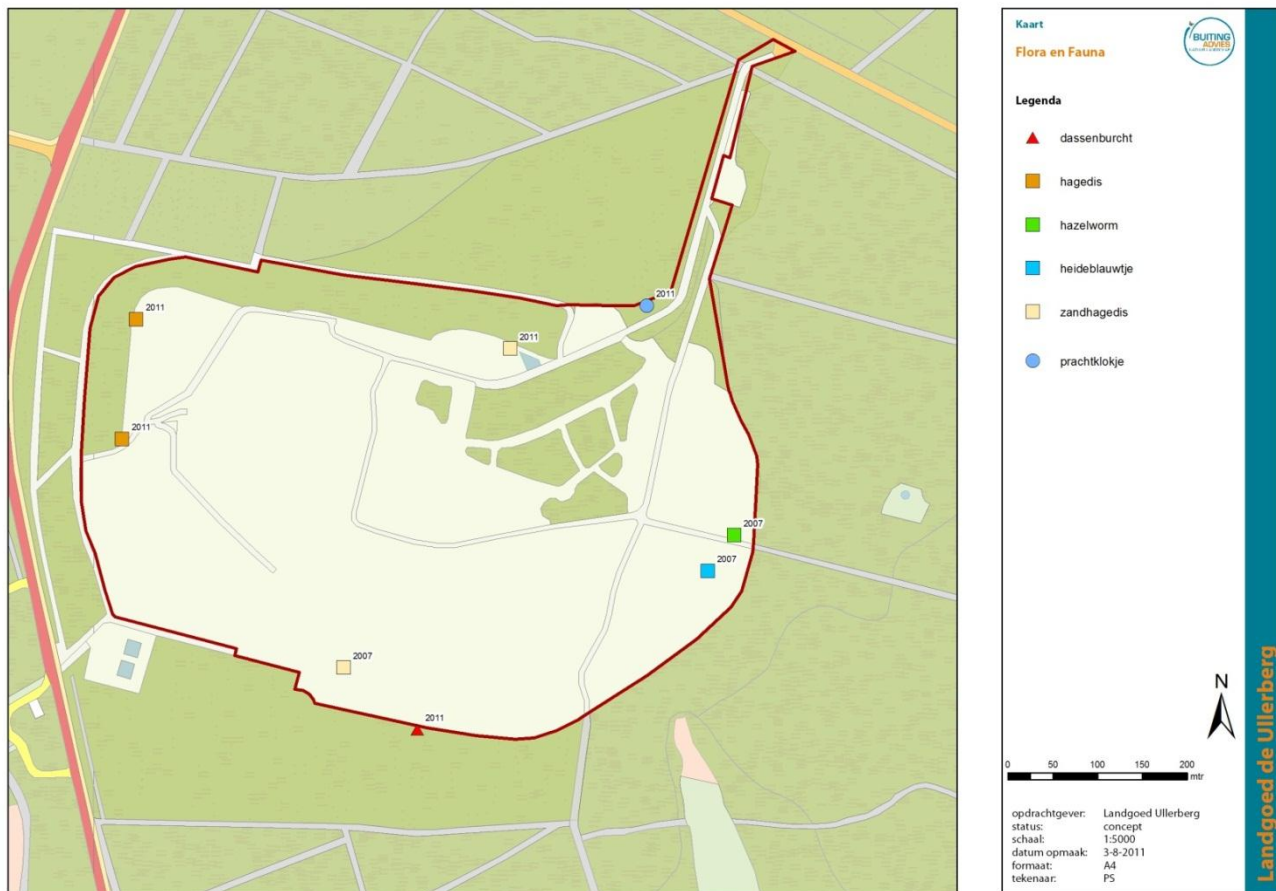
Ook de overige beschermde diersoorten zijn niet op de stort niet te verwachten. Voor vissen, kreeftachtigen, kevers en weekdieren is geen geschikt habitat aanwezig. Ook voor beschermde libellen is het habitat niet geschikt. Wel zijn rond en boven het nieuw aangelegde ven een aantal algemene soorten aangetroffen, zoals watersnuffel, lantaarntje, gewone oeverlibel en grote keizerlibel. De vuilstortlocatie is potentieel zeer geschikt voor veel sprinkhanensoorten. Tijdens de bezoeken in 2011 zijn aardig wat soorten aangetroffen maar geen zeldzame soorten. Meest vermeldenswaardig zijn heidesabelsprinkhaan en negertje die o.a. in de oostelijke randzone voor komen.

5.6 Samenvatting resultaten

In de paragrafen hierboven is te lezen dat op de voormalige vuilstort een aantal onder de Flora- en faunawet beschermde soorten aanwezig zijn of mogelijk aanwezig zijn. In tabel 1 en op afbeelding 8 zijn de resultaten samengevat.

Tabel 1. De onder de Flora- en faunawet beschermde soorten die aanwezig of mogelijk aanwezig zijn op de voormalige vuilstort.

soort	Beschermings- categorie FF-wet	Aanwezigheid status
prachtklokje	Tabel 2	Aanwezig, waarschijnlijk verwilderd exemplaar
wild zwijn	Tabel 2	Aanwezig
eekhoorn	Tabel 2	Mogelijk, in bomen van randzone
boommarter	Tabel 3	Mogelijk, in bomen van randzone
das	Tabel 3	Bezoekt gebied, burcht buiten voormalige vuilstort
vleermuissoorten	Tabel 3	Vuilstort geschikt als foerageergebied
hazelworm	Tabel 3	Mogelijk aanwezig
zandhagedis	Tabel 3	Aanwezig
levenbarende hagedis	Tabel 2	Mogelijk aanwezig
heideblauwtje	Tabel 3	Mogelijk aanwezig
broedvogels		Randzone en open gebied in gebruik als broedgebied voor diverse soorten
jaarrond beschermde nesten		Mogelijk aanwezig in bomen randzone

Afbeelding 7. Stippenkaart met de waargenomen beschermde soorten op de voormalige vuilstort en de jaartallen van de waareming.

6 Discussie, aanbevelingen en conclusie

Op de voormalige vuilstort zijn een aantal, onder de Flora- en faunawet beschermde natuurwaarden te verwachten (zie tabel 1 en afbeelding 7). Hieronder wordt ingegaan op de mogelijke effecten van de aanleg van de golfbaan op deze beschermde natuurwaarden en geven we aan op welke wijze verstoring van beschermde natuurwaarden kan worden voorkomen. De adviezen en conclusies zijn samengevat in paragraaf 6.3.

6.1 Ff-wet tabel 1 soorten, tabel 2 soorten en vogels

Zoals in hoofdstuk 3 aangegeven zijn een aantal wilde dier- en plantsoorten beschermd door de Flora- en Faunawet en is het niet zomaar mogelijk dieren te verstoren, te verontrusten, hun verblijfplaats aan te tasten of eieren te beschadigen. Ook op de voormalige vuilstort komen dieren en planten voor die beschermd zijn onder de Flora- en Faunawet (zie tabel 1). De ontwikkeling van een golfbaan is in het licht van de Flora- en Faunawet op te vatten als de uitvoering van werkzaamheden in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling. Voor soorten die staan vermeld op Tabel 1 van deze wet is het niet nodig een vergunning aan te vragen voor dit soort werkzaamheden. Wel dient men bij de werkzaamheden de algemene zorgplicht in acht te nemen, waarbij men maatregelen treft om nadelige gevolgen voor aanwezige flora en fauna te zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Voor Tabel 2 soorten hoeft voor ingrepen in het kader van ruimtelijke ingrepen ook geen ontheffing te worden aangevraagd mits volgens een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Soorten van tabel 2 die zeker of mogelijk op de voormalige stort te verwachten zijn, zijn prachtklokje, wild zwijn, eekhoorn en levendbarende hagedis (zie tabel 1). Met betrekking tot deze soorten dient de aanleg van de golfbaan dus te geschieden overeenkomstig een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes die bij de werkzaamheden gevolgd kunnen worden zijn die van bouwend Nederland (Logemann, 2009) en de gedragscode natuurbeheer (Bosschap, 2009). In deze gedragscodes staat beschreven hoe gehandeld dient te worden bij het bouwrijp maken van een locatie, bij het verplaatsen van grond en bij het kappen van bomen. Door deze gedragscodes toe te passen wordt er bijvoorbeeld rekening gehouden met de overwinteringsperioden van reptielen, de broedperiode van vogels, en worden beschermde planten indien nodig verplaatst voor werkzaamheden plaatsvinden.

Een groot aantal vogelsoorten gebruiken het gebied om zich voort te planten. Wij adviseren u de werkzaamheden uit te voeren buiten de broedperiode van deze soorten uit te voeren, zodat wordt voorkomen dat nesten of eieren worden beschadigd. Het is daarnaast mogelijk dat er jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in de bosgordel aan de rand van de stort. In deze gordel zijn weinig of geen werkzaamheden voorzien. Mocht er gewerkt worden in deze bosgordel, dan adviseren wij u de werkzaamheden uit te voeren conform de gedragscode bouwend Nederland (Logemann, 2009). Dit houdt onder andere in dat er, voordat werkzaamheden plaatsvinden, door een deskundige dient te worden vastgesteld of nestbomen of holle bomen aanwezig zijn die door soorten worden gebruikt met jaarrond beschermde nesten. Deze bomen dienen vervolgens bij de werkzaamheden te worden ontzien.

6.2 Ff-wet tabel 3 soorten

Op de voormalige stort zijn ook tabel 3 soorten te verwachten. Boommarter, das, hazelworm, zandhagedis, heideblauwtje en vleermuissoorten maken waarschijnlijk of mogelijk gebruik van de locatie. De realisatie van de golfbaan zou deze soorten kunnen verstoren. Voor soorten van Tabel 3 volstaat het werken volgens een gedragscode niet, al draagt het werken volgens de gedragscode wel bij aan de bescherming van de soorten. Bij de aanwezigheid van tabel 3 soorten dient eerst vastgesteld te worden of 'mitigerende' maatregelen kunnen worden getroffen. Dit zijn maatregelen die ervoor zorgen dat er geen achteruitgang plaatsvindt van de

ecologische functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- of verblijfplaats van deze soorten. Is dat voor bepaalde soorten mogelijk dan hoeft voor die soorten geen ontheffing van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd (Dienst Regelingen, 2009). Zijn mitigerende maatregelen niet mogelijk, dan dient ontheffing van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd. Voor tabel 3 soorten die onder Bijlage 1 van de vrijstelling beschermde plant en diersoorten vallen is een ontheffing mogelijk voor werkzaamheden in het kader van de ruimtelijke inrichting. Voor tabel 3 soorten die op Bijlage IV van de habitatrichtlijn voorkomen is een dergelijke vrijstelling niet mogelijk in het belang van een ruimtelijke ingreep.

Hieronder zullen we voor de (mogelijk) aanwezige tabel 3 soorten nagaan wat de mogelijke effecten zijn van de aanleg van de golfbaan.

6.2.1 Boommarter en vleermuis

De boommarter en de vleermuissoorten hebben hun vaste rust- of verblijfplaats niet in het open gedeelte van de voormalige stort. Wellicht bewonen boommarter en vleermuizen holtes in dikkere bomen die in de rand van de vuilstortlocatie groeien. De aanleg van de golfbaan zal gebeuren op het open gedeelte van de stort en er zullen maar zeer beperkt ingrepen plaatsvinden in de randzones.

Bij eventuele kap van bomen dient gewerkt te worden conform de gedragscode natuurbeheer of de gedragscode van Bouwend Nederland, wat onder andere inhoudt dat bij kap eerst een inventarisatie plaatsvindt van bomen met holtes en nesten door een deskundige (Logemann, 2009). Bij de aanleg dienen bomen met holtes en nesten, die worden gebruikt door vleermuizen, boommarters of door vogels met een jaarrond beschermd nest, te worden gespaard en met rust gelaten. Zo wordt voorkomen dat verstoring van deze tabel 3 soorten kan plaatsvinden.

Het is verder niet te verwachten dat het aanwezige foerageergebied voor vleermuizen en boommarter verandert. Zo blijft door de realisatie van de golfbaan het aanwezige open habitat en de aanwezige bosgordel behouden. Verder wordt de golfbaan alleen overdag gebruikt wordt en wordt deze niet verlicht. Het foerageergebied van de soorten verandert dan ook niet wezenlijk door de aanleg van de baan.

6.2.2 Das

De das heeft een burcht in het bos net ten zuiden van de voormalige stort. Om enkele redenen is verstoring van de burcht niet direct te verwachten. Zo bevindt de burcht zich in bos buiten het gebied bevindt waar de baan wordt aangelegd, waardoor directe verstoring van de burcht bij de aanleg niet kan optreden. Verder zijn de delen van de golfbaan die in de toekomst het intensiefst worden gebruikt, het clubhuis en de parkeerplaatsen op grote afstand (350-500m) van deze burcht gelegen, waardoor verstoring van de burcht niet snel zal optreden. Ook wordt voor de ontsluiting van de golfbaan gebruik gemaakt van bestaande wegen die zich niet nabij de burcht bevinden. Nieuwe doorsnijdingen van het leefgebied van de das zijn als gevolg van de aanleg van de baan dan ook niet voorzien. Daarbij wordt de baan niet 's nachts gebruikt zodat verstoring van dassen op de momenten dat ze foerageren onwaarschijnlijk is. Verder vormt de huidige vuilstort geen belangrijk foerageergebied voor de dassen. Dassen bezoeken de voormalige stort wel, wat blijkt uit de waarnemingen van de beheerder van het gebied, die de dieren enkele malen op de voormalige stort heeft gezien. Maar voor de dassen op landgoed Ullerberg vormen vooral de graslandpercelen op het landgoed optimaal foerageergebied. Deze percelen worden beheerd als wildweides voor onder andere herten en worden daarvoor bemest, waardoor daar ook voor de dassen veel voedsel aanwezig is. Dit blijkt ook uit de wissels die er van de burcht naar deze graslandjes lopen. Ook het bos rond de burcht vormt voor dassen geschikt leefgebied, onder andere omdat hier dwergstruiken voorkomen die bessen dragen die door de das worden gegeten. De kruidenrijke open, droge grasland vegetatie die voorkomt op de voormalige stort vormt voor

dassen veel minder geschikt foerageergebied (Arcadis, 2005). Dit blijkt ook uit het feit dat bij de inventarisaties geen sporen zijn waargenomen van deze soort, zodat de aanleg van de golfbaan geen verkleining van het foerageergebied voor deze soort betekent.

Verstoring van de dassen nabij hun burcht is wel mogelijk, tijdens de aanleg en het gebruik van de toekomstige baan. Om deze verstoring te voorkomen adviseren wij u om de spelelementen van de golf (tee, green, hole) in de toekomst niet nabij de burcht te situeren, maar op minstens 50 meter van de burcht, overeenkomstig eerder advies over golfbanen en das (Arcadis, 2005). Op deze wijze wordt verstoring bij het gebruik van de baan voorkomen. Daarbij raden wij u aan de huidige strook vegetatie tussen de burcht en de open delen van de vuilstort verder niet in de toekomstige golf te betrekken maar deze te laten zoals deze is. Op die manier is de burcht door een strook opgaande beplanting van de toekomstige baan gescheiden. Verder adviseren wij om voor de aanlegwerkzaamheden van de baan een ecologisch werkprotocol op te stellen, waardoor bij de aanleg rekening wordt gehouden met de aanwezige burcht. In het protocol dient onder meer te worden opgenomen dat de aanleg van de baan binnen een straal van 250m van de burcht niet plaatsvindt in de kraamperiode van de das, om verstoring van de soort bij de voortplanting te voorkomen (Arcadis 2005). Ook dient de aanleg niet in de nachtelijke uren te gebeuren, zodat het foerageren van de das niet wordt verstoord.

6.2.3 Heideblauwtje, zandhagedis en hazelworm

Deze drie soorten hebben mogelijk hun vaste rust- of verblijfplaatsen op die plek waar daadwerkelijke werkzaamheden plaats zullen vinden. Om die reden worden deze soorten hieronder als groep besproken.

Het heideblauwtje werd ondanks gericht speuren in 2011 niet op de vuilstortlocatie waargenomen en het lijkt onwaarschijnlijk dat op de voormalige stort op dit moment een populatie aanwezig is. De soort werd er in 2007 wel eenmaal gezien. Het heideblauwtje is een soort die vaak voorkomt op de overgang van droge naar natte heide. Deze heide is doorgaans structuurrijk en open, met hier en daar kale grond. De soort heeft ook dopheide nodig in het habitat en zal niet voorkomen in monocultures van struikheide. De waardplant, waar de eieren op worden afgezet, is vooral struikheide, maar soms ook dopheide of vlinderbloemigen, als klaver of brem (bron: vlindernet, soortendatabase ministerie EL&I). De huidige locatie is de open graslandvegetatie die een groot deel van de stort bedekt minder geschikt voor de soort. De randzones van de stort, waar de vegetatie meer structuur heeft en waar het aandeel heide groter is vormt mogelijk wel geschikt leefgebied voor de soort.

De zandhagedis werd zowel in 2007 als in 2011 waargenomen op de stort. Dit is een warmteminnende soort die een voorkeur heeft voor zandige, naar het zuiden geëxponeerde hellingen. De optimale habitat bestaat uit structuurrijke dwergstruikvegetatie, afgewisseld met hogere grassen en kale grond en open plekken met zand. Ook overgangen tussen hogere en lagere vegetatie en tussen vegetatietypen zijn geliefd. Eenvormige jonge heide en eenvormige grasland vegetaties zonder structuur vormen geen geschikt habitat (Creemers en van Delft, 2009). Ook voor de zandhagedis vormt de randzone dus het meest geschikte leefgebied, wat ook blijkt uit de waarnemingen (figuur 7). De soort werd steeds in de randzone gezien. De open weinig structuurrijke grasland vegetatie die een groot deel van de stort bedekt, is veel minder geschikt. Juist in deze open vegetatie zou de soort goed zichtbaar moeten zijn, maar er werden geen waarnemingen gedaan. Waarschijnlijk vormt de open vegetatie gevaarlijk terrein voor de dieren. Er zijn daar immers nauwelijks mogelijkheden voor de hagedissen om zich snel te verschuilen.

De hazelworm werd in 2007 eenmaal waargenomen in het gebied, maar werd er bij latere bezoeken niet gezien. Elders op het landgoed wordt de soort wel regelmatig door de beheerder aangetroffen. De voorkeurs habitat van hazelwormen bestaat uit enigszins vochtige,

met dichte, structuurrijke vegetatie bedekte gebieden. Het is een soort die veelvuldig in heideterreinen maar ook bosranden en houtwallen wordt aangetroffen. Ook jonge aanplant van grove den kan geschikt habitat zijn voor de soort (Creemers en van Delft, 2009). Als dagrustplaats gebruikt de soort gaten of holen in de grond of holten onder stenen of hout.

Voor de hazelworm zijn de huidige open grazige delen van het terrein weinig geschikt leefgebied. Ook een groot aantal bosranden waaronder de grote delen van de jonge opslag en aanplant in het midden en zuiden van de stort lijken niet geschikt als habitat, omdat de bodem zeer schaduwrijk is en bovendien vaak volledig kaal. Er groeien daar geen of zo goed als geen planten en er ligt geen dood hout. De overgang van bos naar grasland is bovendien scherp en verloopt van dit bos naar laag grasland. Op andere plaatsen lijkt in de randzone van de voormalige stort, rondom het open gebied, zeker geschikte habitat aanwezig.

Er dient op verschillende manieren te worden voorkomen dat de functionaliteit van deze voortplantings- en verblijfplaats van de drie soorten wordt aangetast.

- *Optellen ecologisch werkprotocol.* Er dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld om te voorkomen dat bij de aanlegwerkzaamheden dieren worden gedood of verstoord. In het protocol dient onder meer te worden aangegeven in welk deel van het jaar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Ook wordt omschreven hoe gehandeld wordt wanneer bij de werkzaamheden dieren worden aangetroffen. Verder dient het terrein voorafgaand aan de werkzaamheden door een deskundige te worden geïnventariseerd op de aanwezigheid van deze soorten. Dieren die worden aangetroffen kunnen daarbij binnen het plangebied naar geschikt leefgebied worden verplaatst, wat ook nader wordt omschreven in het protocol. Om verstoring van deze soorten te voorkomen dienen de werkzaamheden op het open deel van de voormalige stort te worden uitgevoerd in dat deel van het jaar dat deze soorten het minst gevoelig zijn voor verstoring. De hazelworm en zandhagedis hebben hun winterslaap in de periode oktober-februari. Door de werkzaamheden buiten de periode van de winterslaap van deze soort uit te voeren kan worden voorkomen dat dieren in de grond worden verstoord of gedood. De soorten plant zich voor in het voorjaar en ook in deze periode (maart-juni) dient niet te worden gewerkt, zodat verstoring en beschadiging van eieren wordt voorkomen.
- *Geen afname van geschikt leefgebied door mitigerende maatregelen.* Zoals hierboven is te lezen, is voor deze drie soorten structuurrijke vegetatie belangrijk, waarbij er voor het heideblauwtje ook een groot aandeel heide aanwezig moet zijn. Momenteel vormen de randen van de stort het meest optimale leefgebied voor deze soorten. Hier is plaatselijk heide aanwezig, hier zijn zandige hellingen en hier is structuurrijke vegetatie aanwezig. De open kruidenrijke grasland vegetatie die een groot deel van de stort bedekt is voor de drie soorten minder geschikt leefgebied. Er dient dan ook voor te worden gezorgd dat geschikt leefgebied voor deze soorten zowel tijdens en na de werkzaamheden niet afneemt maar toeneemt. Dit kan op de volgende manier gebeuren:
 - *Uitbreiding randzone.* Door in de randzone van de vuilstort opslag van grove dennen te kappen, die zich inmiddels heeft gevestigd boven waardevolle stukjes structuurrijke heide, is het mogelijk het leefgebied van deze soorten te vergroten.
 - *Randzone ontzien.* Verder dient bij de aanleg van de baan de waardevolle randzone te worden ontzien, zodat het aanwezige leefgebied behouden blijft.
 - *Ontwikkeling leefgebied op de baan.* Op plekken waar nu een open kruidenrijke graslandvegetatie aanwezig is dient een heidelandschap te worden ontwikkeld, waardoor het areaal geschikt leefgebied op de vuilstortlocatie toeneemt.

- *Aanleg heidecorridors.* Verder adviseren wij u nieuw leefgebied te creëren nabij de vuilstortlocatie door aanwezig bosgebied nabij de vuilstortlocatie te kappen. Vooral de dichte opstanden van grove den die nabij de vuilstortlocatie zijn gelegen vormen voor deze soorten ongeschikt leefgebied. Door al voor de aanleg van de baan op die locaties stroken bos te kappen en geschikt te maken als leefgebied voor deze soorten wordt voorkomen dat op enig moment het areaal leefgebied van deze soorten achteruit gaat.

Door het opvolgen van bovenstaande adviezen wordt voorkomen dat op enig moment het leefgebied van deze tabel 3 soorten wordt aangetast en wordt voorkomen dat dieren opzettelijk worden verstoord of gedood. De verwachting is verder dat door de mitigerende maatregelen het leefgebied van deze soorten op termijn sterk verbetert. Het is voor deze soorten dan ook niet nodig een ontheffing aan te vragen van de Flora- en Faunawet.

6.3 Samenvatting aanbevelingen en conclusies

Op de voormalige vuilstort komen een aantal soort voor die onder de Flora- en faunawet strikt zijn beschermd (zie de samenvatting in tabel 1). Hieronder een samenvatting van de conclusies en adviezen met betrekking tot deze soorten zoals die uitgebreider werden beschreven in paragraaf 6.2.

- Op de planlocatie zijn een aantal soorten van categorie tabel 2 van de Flora- en faunawet te verwachten. Om verstoring van deze soorten te voorkomen dient u de aanleg van de golfbaan uit te voeren overeenkomstig een goed gekeurde gedragscode. Gedragscodes die bij de werkzaamheden gevolgd kunnen worden zijn die van bouwend Nederland (Logemann, 2009) en de gedragscode natuurbeheer (Bosschap, 2009). In deze gedragscodes staat beschreven hoe gehandeld dient te worden bij het bouwrijp maken van een locatie, bij het verplaatsen van grond en bij het kappen van bomen. Door deze gedragscodes toe te passen wordt er bijvoorbeeld rekening gehouden met de overwinteringsperioden van reptielen en worden beschermde planten indien nodig verplaatst voor werkzaamheden plaatsvinden. Op die wijze kan verstoring van tabel 2 soorten worden voorkomen.
- Op de planlocatie zijn veel vogelsoorten te verwachten waaronder soorten die op de planlocatie broeden. Om verstoring van broedende vogelsoorten te voorkomen dienen werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels te worden uitgevoerd.
- In de bosrand kunnen in holle bomen vleermuizen en de boommarter aanwezig zijn en kunnen jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels voorkomen. Wij adviseren u eventuele (kap-)werkzaamheden in deze bosrand uit te voeren in overeenstemming met de gedragscode van bouwend Nederland (Logemann, 2009) en adviseren u voorafgaand aan kap van bomen of struiken eerst een inventarisatie uit te laten voeren door een deskundige. Bomen met holtes en nesten, die worden gebruikt door vleermuizen, boommarters of door vogels met een jaarrond beschermd nest, dienen vervolgens te worden gespaard en met rust gelaten, om verstoring van deze soorten te voorkomen. Omdat het niet te verwachten is dat door de aanleg van de baan het leefgebied van vleermuizen en de boommarter wezenlijk verandert is het niet noodzakelijk voor de aanleg van de baan voor deze soorten een ontheffing van de flora- en faunawet aan te vragen.
- Net buiten de planlocatie ligt een dassenburcht. De voormalige vuilstortlocatie wordt verder waarschijnlijk incidenteel door de das als foerageergebied gebruikt maar vormt voor deze soort geen belangrijk foerageergebied doordat het een open, droge graslandvegetatie betreft. Om verstoring van de das te voorkomen dient u geen spelelementen (green, tee, hole) aan te leggen binnen een afstand van 50m van deze burcht. Verder dient u voor de aanlegwerkzaamheden een ecologisch werkprotocol op te stellen zodat verstoring van deze

soort wordt voorkomen. In het protocol dient onder meer te worden opgenomen dat in een straal van 250m van de burcht niet binnen de voortplantingstijd van deze soort wordt gewerkt en dat werkzaamheden niet na zonsondergang plaatsvinden. Ten slotte adviseren wij u de huidige strook opgaande vegetatie die de burcht en het open deel van de stort van elkaar scheiden intact te laten en niet voor de golf in te richten, zodat verstoring van de burcht verder wordt voorkomen. Door conform bovenstaande adviezen te werken is verstoring van de das en beperking van het leefgebied van deze soort niet te verwachten. Het is dan ook niet noodzakelijk een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen voor deze soort.

- Het open gedeelte van de planlocatie vormt (mogelijk) een verblijfplaats voor de soorten heideblauwtje, zandhagedis en hazelworm. Om verstoring van deze soorten te voorkomen dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin onder andere wordt aangegeven in welke tijd van het jaar de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd, hoe het terrein vooraf wordt geïnspecteerd op de aanwezigheid van deze soorten en hoe gehandeld dient te worden wanneer dieren worden aangetroffen. Verder dient een afname van het leefgebied van deze soorten te worden voorkomen, door een aantal mitigerende maatregelen. Het gaat daarbij om de in paragraaf 6.2 genoemde maatregelen, namelijk het sparen van de, voor deze soorten, waardevolle randen van de voormalige vuilstortlocatie, het uitbreiden van het geschikt leefgebied door boskap en het inrichten van nieuw leefgebied op de voormalige stort. Door het uitvoeren van deze maatregelen wordt voorkomen dat dieren worden gedood of verstoord en treedt geen verlies aan leefgebied maar juist een sterke uitbreiding van het potentieel leefgebied op. Hierdoor is het niet noodzakelijk voor deze soorten een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen.

Geraadpleegde bronnen

Arcadis. 2005. Dassen en golfbanen duurzaam samen? Naar een planologisch toetsingskader voor golfbanen in dassenleefgebied. In opdracht van provincie Noord-Brabant.

Boschap. 2009. Gedragscode Natuurbeheer.

Buiting Bosontwikkeling 2007. Natuurtoets Ullerberg. 15pp.

Creemers RCM, van Delft JJCW. 2009. Nederlandse fauna 9. De amfibieën en reptielen van Nederland. Naturalis, Leiden.

Dienst Regelingen. 2009. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. 12pp.

Logemann D. 2009. Gedragscode Flora en Fauna. Bouwend Nederland en NEPROM. 79pp.
Ministerie van LNV. 2007a. Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving. Ministerie van LNV en Vereniging Nederlandse Gemeenten. 63pp.

Ministerie van LNV. 2007b. Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzing EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies Ministeries van LNV en VROM en provincies. 53pp.

Prins E. 2009. Inrichtingsplan natuurontwikkeling Ullerberg. Buiting Advies, Dieren.

Prins E. 2010. Saldobenadering Ruimtelijk Plan Ullerberg. Een saldobenadering in het kader van de EHS. Buiting Advies, Dieren. 90pp.

Weeda EJ, Westra R, Westra C, Westra T. 2003. Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 4. herdruk. KNNV Uitgeverij/ IVN.

